

МІСТОБУДУВАННЯ, РАЙОННЕ ПЛАНУВАННЯ, ЛАНДШАФТНА АРХІТЕКТУРА

УДК 711.4

Ю.І. Криворучко, В.В. Базилевич*, Х.П. Крамарчук**

Національний університет “Львівська політехніка”,
кафедра містобудування,

*кафедра архітектурних конструкцій,

**кафедра дизайну та основ архітектури

КОНЦЕПЦІЯ КОМПЛЕКСНОГО ОБЛАШТУВАННЯ м. ЛЬВОВА. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ

© Криворучко Ю.І., Базилевич В.В., Крамарчук Х.П., 2009

У статті викладено окремі положення Концепції комплексного облаштування м. Львова.

This paper is devoted to the main thesis of the Conception of the complex designing of Lviv environment.

Постановка проблеми

Проведений аналіз сучасного стану облаштування¹ міського середовища м. Львова засвідчив: облаштованість вибірково лише окремих міських просторів; безсистемну та хаотичну часткову облаштованість більшості міських просторів; засміченість міського середовища рекламоносіями та стилістично невідповідними елементами; непристосованість міського середовища для людей з особливими потребами; недостатню інформативність як для мешканців, так і для гостей міста; значне фізичне зношення таких елементів облаштування, як ліхтарі, опори ліній електромереж, бордюрні камені, покриття хідників та доріг; занедбаність елементів озеленення, гідрооб'єктів; постійність процесу безсистемного доповнення міських просторів новими елементами його облаштування. Тому виникла гостра необхідність розробити Концепцію комплексного облаштування м. Львова (*далі* – Концепцію).

На замовлення Управління архітектури Львівської міської ради проект Концепції був розроблений 2008 р. на базі ТзОВ «Укрконсалтгруп» (ген. директор **І.І. Плотича**) під науковим керівництвом головного архітектора м. Львова канд. арх. **Ю.І. Криворучка**, керівництвом директора департаменту архітектури та планування ТзОВ **М.М. Федика**, головного архітектора проекту арх. відділу № 3 **Н.Д. Гайди**, творчим колективом у складі канд. арх. **В. Базилевич**, канд. арх. **Х. Крамарчук**, арх. **О. Кузик**, працівників кафедри містобудування Національного університету “Львівська політехніка”.

Під час роботи над Концепцією було проведено *консультації* з доцентом кафедри ПРАК **п. К.В. Присяжним**, канд. геогр. наук, головою громадського об'єднання «Екофорум Львів»

¹ Елементами облаштування є: 1) покриття площ, вулиць, доріг, тротуарів, пішохідних зон і доріжок відповідно до чинних норм і стандартів; 2) зелені насадження (зокрема снігозахисні та протиерозійні); 3) будівлі та споруди системи збирання і вивезення відходів; 4) засоби та обладнання зовнішнього освітлення та зовнішньої реклами; 5) технічні засоби регулювання дорожнього руху; 6) будівлі та споруди системи інженерного захисту території; 7) комплекси та об'єкти монументального мистецтва, монументально-сакральні об'єкти; 8) обладнання (елементи) дитячих, спортивних та інших майданчиків; 9) малі архітектурні форми; 10) інформаційно-орієнтаційні елементи; 11) інші елементи облаштування, визначені нормативно-правовими актами; 12) інтерактивні скульптури.

п. М. Колодком; використано *матеріали*, розроблені ДПМ «Містопроект», Інститутом «Укрзахідпроектреставрація», кафедрою містобудування Національного університету «Львівська політехніка», *фотоматеріали*, надані п. К.В. Присяжним, арх. п. О. Гнатишин, асист. кафедри РРАК п. І. Бокало; *літературу з історії Львова, теорії та історії містобудування та фотоматеріали*, надані членом товариства красзнавців м. Львова п. А.В. Гурином, архітекторами п. Я.М. Паночко, п. М. Томащук, п. В. Літеплом, п. В. Пчолкіним, дисертацію «Дизайн архітектурної середовища історических кварталов города (на примере г. Харькова)», надану канд. арх., архітектором (м. Харків) п. П.А. Нагорним.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

В останні роки у Києві було розроблено заходи зі зовнішнього художнього освітлення [1], у Сумах – правила з розміщення рекламних елементів [2], в Одесі – Концепція міського дизайну [3]. У Львові розроблено Правила розміщення малих архітектурних форм для здійснення підприємницької діяльності [4], Концепцію розміщення зовнішньої реклами у м. Львові [5].

Окремим видам елементів облаштування міського середовища м. Львова присвячено публікації К.В. Присяжного, В. Базилевич [6], малим архітектурним формам – Л.С. Бичковської, Л.В. Скуміної [7], візуальній рекламі – Ю. Рочняка [8]; загалом дизайну архітектурного середовища історичних кварталів міста (на прикладі м. Харкова) – дисертацію П.А. Нагорного [9].

Мета статті – викласти основні розроблені положення Концепції; запропоновані способи та засоби облаштування міського середовища Львова, програми, які необхідно розробити для реалізації Концепції.

Виклад основного матеріалу

Розроблена Концепція складається з **основної частини**: **I.** Загальні положення; **II.** Програма комплексного зовнішнього облаштування м. Львова (основні напрямки діяльності міської ради у сфері облаштування міського середовища, завдання Концепції, основні принципи та підходи, на яких ґрунтується Концепція, критерії аналізу міських просторів для виконання детального проекту облаштування м. Львова; вимоги до облаштування різних міських просторів); **III.** Зонування території міста; **IV.** Проекти та програми, які необхідно розробити для реалізації Концепції, а також перелік першочергових заходів, необхідних для покращення функційних, екологічних та естетичних якостей міського середовища, перелік першочергових дослідних та проектних робіт, необхідних для реалізації Концепції; **графічних матеріалів**, серед яких – історико-містобудівний аналіз території; композиційний аналіз міських просторів, аналіз території Львова за видовими розкриттями; топоніміка приміської зони та околиць Львова з етимологічним аналізом; Концепція комплексного благоустрою м. Львова; **додатків**: **1.** Концепція комплексного зовнішнього облаштування різних зон міського середовища Львова (з таблицею переліку елементів їх облаштування); **2.** Топоніміка, образи, знаки міського середовища й приміської зони Львова; **3.** Іконографія облаштування міських просторів історичного ареалу м. Львова; **4.** Традиційні елементи облаштування міських просторів історичного ареалу м. Львова; **5.** Приклади упорядкування міських просторів та елементи їх облаштування із світової практики; **6.** Позитивні приклади упорядкування міських просторів та елементи їх облаштування із вітчизняної та місцевої практики.

Завдання Концепції:

– сформувати гармонійне міське середовище з композиційним центром, підпорядкованими йому територіями, системою міських просторів, поєднаних різними засобами та облаштованих з використанням символічно-знакової системи;

– забезпечити цілісність міського середовища та одночасно продуману різноманітність його міських просторів;

– створити духовно багате, фахово сформоване середовище з метою утвердження загальнолюдських духовних цінностей, відродження традицій різних етнічних груп міста, національних ідеалів шляхом виокремлення просторів з високим семіотично-духовним, пієтичним статусом, застосування національних та етнічних архетипних структур в елементах облаштування міських просторів;

– підтримати сформовані гармонійні міські простори, відкоригувати спотворені, урізноманітнити монотонні міські простори, забезпечити їхню композиційну цілісність за допомогою архітектурно-композиційних способів та елементів облаштування: *традиційних* – в історично сформованому архітектурному середовищі; *переосмислених традиційних та нових* – у районах із забудовою 1960–2000-х рр.;

– гуманізувати міське середовище (забезпечити функційність та комфортність середовища);
– візуально організувати існуючий та проєктований транспортно-пішохідний рух на території міста;
– забезпечити достатню інформативність середовища (існуючого та давнього потенційно існуючого) для мешканців та гостей міста.

Концепція ґрунтується на таких основних принципах та підходах:

– принципі пріоритетності сприйняття історично сформованого архітектурного середовища міста, панорами міста чи її фрагментів;
– врахуванні стилістичних характеристик територій міста, а також цінності забудови, зелених насаджень, археологічних шарів;
– врахуванні змін планувально-просторової структури Львова, що відбулися впродовж ХХ століття;
– врахуванні топоніміки сіл, приєднаних до Львова впродовж ХХ ст., районів, вулиць; ландшафтів, річок;
– врахуванні історії та традицій Львова, утвердженні духовних цінностей та національних ідеалів;
– врахуванні архітектурно-ландшафтних характеристик існуючих міських просторів та використанні ландшафтних характеристик під час формування нових міських просторів;
– принципі відповідності функційним характеристикам зон, розроблених у Генплані;
– врахуванні композиційних характеристик міських просторів, розроблених у Генплані;
– принципі відповідності новій схемі транспортно-пішохідного руху з одночасним відзнакуванням засобами дизайну історично складеної вулично-дорожньої мережі;
– принципі дотримання усталеної знакової системи країн Європи у інформаційно-орієнтаційних елементах та дотримання регіональних традицій в інших елементах облаштування;
– принципі горизонтальної та вертикальної ієрархії;
– пріоритетності у проєктуванні та облаштуванні *ансамблю, міського простору* над проєктуванням та використанням *елементів дизайну одного виду на всій території міста*;
– функційності;
– врахуванні потреб та побажань різних соціальних та вікових груп населення;
– безпеки життєдіяльності, зокрема екологічної;
– відповідності чинному архітектурно-містобудівному законодавству.

Вирішення зазначених завдань Концепції бачимо таким:

Ідейна та композиційна схема облаштування міського середовища м. Львова:

– *композиційний центр облаштування міського середовища* – територія локаційного Львова з площею Ринок, бульварне кільце, сформоване впродовж середини ХІХ ст. – початку ХХ ст.; *підпорядковані йому території*: ● територія історичної забудови, внесена до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО; ● історичний ареал міста; ● території поза межами історичного ареалу, що традиційно належали до Львова; ● території колишніх сіл, приєднаних до міста до 1930-х рр., ● території колишніх сіл, приєднаних до міста у 1960-ті рр.; *зв'язки між окресленими територіями* – магістральні вулиці державного та загальноміського значення (рисунок).

Забезпечення цілісності міського середовища з одночасно продуманою різноманітністю його міських просторів. Пріоритетними в облаштуванні Львова є композиційний центр та територія вздовж магістралей та вулиць (в історичному ареалі – в червоних лініях, в новостворених – зовнішній ряд озеленення та хідників).

Історичні ареали міста та передміських сіл, приєднаних до Львова у 1930-ті, 1960-ті рр., передбачено облаштовувати відповідно до збереженої іконографії кінця ХІХ ст.–початку ХХ ст. – часу найвищого розвитку (починаючи з ХІV ст.) облаштування міських просторів, але з одночасним забезпеченням сучасних функцій.

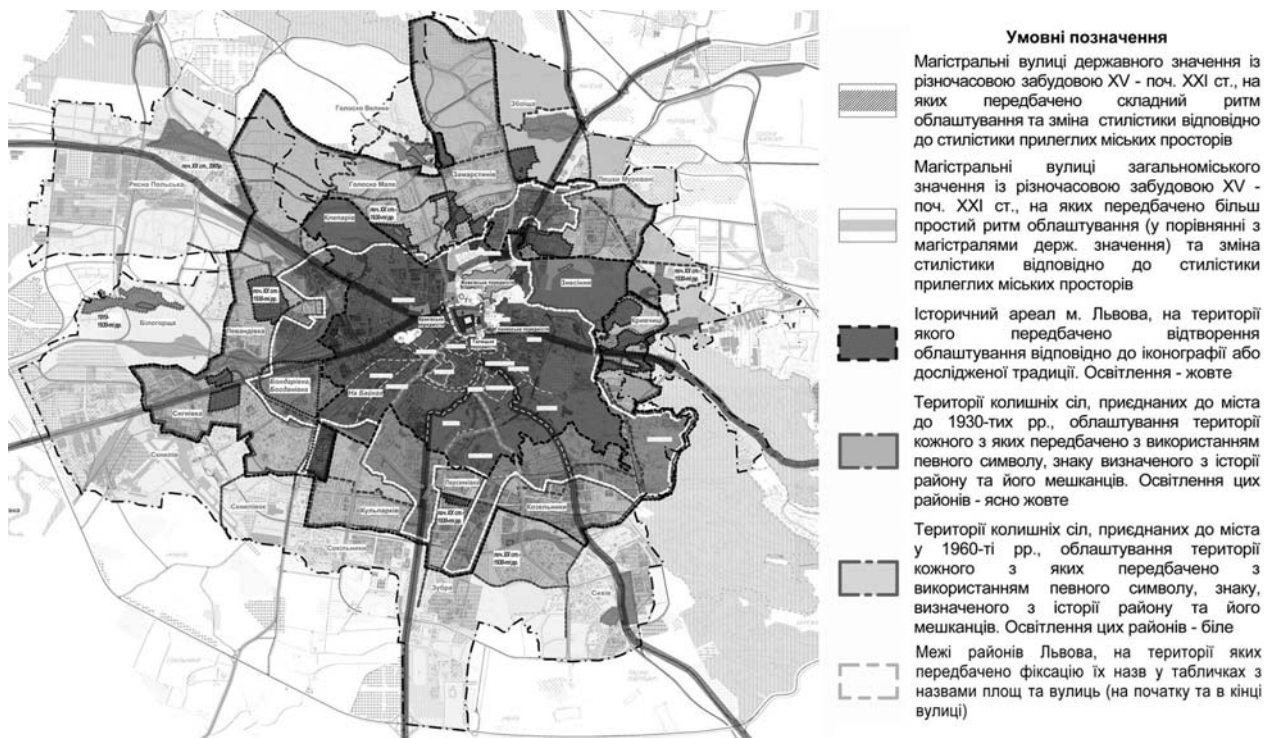
Зауважимо, що проведений аналіз віднайдені іконографії кінця XIX ст.–початку XX ст. з фондів ЛІМ, збірки гравюр, виданої О. Чернером [10] та з Інтернет-ресурсів [11] засвідчив, що комплексного облаштування усїєї території Львова наприкінці XIX ст. здійснено не було. В облаштуванні орієнтувались на формування ансамблю площі чи вулиці.

На території кожного з історично сформованих районів Львова передбачено фіксування топоніму на табличках з назвами вулиць.

На *території колишніх сіл*, приєднаних до міста до 1930-ті рр. та у 1960-ті рр., *поза їх історичними ареалами* передбачено використання символно-знакової системи – як безпосередньо в елементах облаштування території (напр., на Клепарові – варіації на тему черешень у декорі лавок, ліхтарів, кіосків, торгівельних автоматів, підпірних стінок і т.ін.²), так і в знакових елементах природи (висадження черешень на території цього району), що дасть змогу уникнути монотонності міських просторів та випадковості у їх облаштуванні. Для одних районів символом може бути орнамент чи декоративний елемент, для інших – домінуючий колір та його відтінки.

Під час вибору символно-знакового елемента для кожного району варто враховувати не лише топоніміку, але й розроблені українські та світові символно-знакові системи для нейтралізації геопатогенних зон та пом'якшення негативного впливу різних стихій, планет та зірок на території Львова³.

Для різних елементів облаштування просторів Львова пріоритетним є різне зонування: зокрема: за історично складеними районами; за вулицями та площами; іншими зонами.

Концепція комплексного облаштування м. Львова

Для забезпечення цілісності міського середовища передбачено використання об'єднувальних елементів та засобів:

- мінімум чотирьох нюансних кольорів вуличного освітлення (комфортних для людського ока) у ліхтарях з різним кольором світла або кольоровим склом: 1) найжовтіше освітлення – на територіях, що традиційно належали до Львова; 2) жовто-біле освітлення – на територіях під-

² У XVI ст. у Франції та Німеччині був відомий сорт клепарівських черешень (гібрид вишні і черешні) [12].

³ Сьогодні зроблено приблизний зодіакальний поділ мундіальної карти Львова [13].

міських сіл, що були приєднані до Львова у 1930-ті рр.; 3) біле освітлення – на територіях підміських сіл, що були приєднані до Львова у 1960-ті рр.; 4) відмінний від перелічених відтінків колір, напр., з нотами зелених, заспокійливих, кольорів – на магістралях державного значення;

• *ритму озеленення, типу бордюрного каменю, кольористики проїжджої частини, орнаменту хідників*, використаних вздовж магістралей та вулиць, що проходять по території різних районів та територіях із різночасовою забудовою XV ст.–поч. XXI ст. Обов'язковим для таких вулиць є чітке дотримання в облаштуванні стилістики забудови кожного часового періоду.

Вулиці з безсистемним чергуванням споруд різних часових періодів облаштовуються в стилі переважаючої забудови.

Різноманітність вулиць міста поза історичними ареалами міста та приєднаних сіл, забезпечить використання в облаштуванні елементів різних архітектурно-композиційних вирішень та конструкцій (наприклад, на одній вулиці – огорожі хідників з горизонтальними членуваннями, ліхтарі на металевій опорі типу конвалії, лавки без спинок, на іншій – огорожі хідників з вертикальними членуваннями, ліхтарі на бетонній опорі з плафонами на бічних кронштейнах, лавки зі спинками).

Для формування неповторності міського середовища в районах 1960–2000-х рр. та уникнення поширення т. зв. інтернаціональних стилів, передбачено невикористання типових елементів облаштування з інших міст, максимальне обмеження використання в інших містах проектів, елементів облаштування, виконаних для Львова.

Створення духовно багатого, фахово сформованого середовища. Передбачено підтримання облаштуванням історично сформованих *етнічних діляниць Львова*, а саме використанням традиційних для них символічно-знакової системи, окремих елементів облаштування території.

Утвердження загальнолюдських духовних цінностей, національних ідеалів передбачено застосуванням національних архетипних структур в елементах облаштування міських просторів (Берегині Покрови, трістої структури, Христа-фігури), виділенням облаштування просторів з високим семіотично-духовним, пієтичним статусом (напр., просторів із сакральними спорудами, просторів, пов'язаних з визначними історичними подіями).

Утвердження національних ідей передбачено не гігантськими розмірами міських просторів та елементів їх облаштування (як у повоєнні часи), а закладеним в них символізмом; професійністю та якістю виконання як проектних, так і будівельних робіт, використанням продуманих матеріалів.

Передбачено відзнакування предметами монументально-декоративного мистецтва та інформаційно-орієнтаційними вказівниками місць історичних подій; зруйнованих церков, колишніх кладовищ; відновлення знесених сакральних скульптур (напр., біля церкви Анни на вул. Городоцька), монументально-сакральних комплексів.

Для поширення серед дітей та дорослих знань про історію міста в облаштуванні дитячих майданчиків передбачено використання персонажів легенд та переказів району розміщення.

В історичному ареалі передбачено відродити історично сформовані урбаноніми (напр., будинок «Під галками», аптека «Під Золотою зіркою»).

Для нагадування львів'янам про відповідальність за свої вчинки на площі Ринок передбачено відзнакування місця Стовпа ганьби трасуванням, предметом монументально-декоративного мистецтва, інформаційною табличкою, а в нових районах – облаштування площі Неосвіченості з алеєю наших сучасників (співвітчизників та іноземців, що працювали у Львові) зі значними досягненнями у цій царині.

Підтримання, коректування та урізноманітнення сформованих міських просторів засобами дизайну.

Для гармонізації та підвищення комфортності міського середовища передбачено:

– *демонтажування* рекламних конструкцій усіх видів з *композиційно значущих просторів*, напр. площ, в'їзних вузлів, міських транспортних розв'язок, у зонах, що формують панораму міста;

– *відмова від рекламних конструкцій значних розмірів на всій території міста* (наприклад, щитів 3x1,5 м, 3x4 м). Оскільки цілковитого демонтажування рекламоносіїв на території міста досягти в найближчі роки нереально, рекламні конструкції невеликих розмірів використовуємо для підтримання ритму облаштування ділянок вулиць між композиційними вузлами. Надаємо перевагу вивіскам, рекламі на відчинених віконницях, холдерам та рекламним прапорам.

Для забезпечення прочитуваності реклами на носіях використовуємо фахово розроблені, лаконічні, чіткі зображення, з використанням не більше трьох контрастних кольорів (на зразок піктограм, вказівників).

Формування *написів на крамницях* передбачено з ергономічним обґрунтуванням розмірів літер, врахуванням максимальної відстані їх сприйняття.

В оформленні *зупинок громадського транспорту* та окремо розташованих *кіосків* уникаємо використання таких акцентних кольорів, як білий, яскраві та неприродні кольори, надаємо перевагу спокійнішим, природним кольорам (коричневий, темно-зелений) для візуального об'єднання з існуючим середовищем.

Передбачено диференціацію у стилістиці кіосків відповідно до їх розміщення (історичний ареал, нові райони) та функційного призначення (кіоски торгівлі пресою та книжками, квітами та ін.). В історичному ареалі відновлюємо – відповідно до іконографії – кіоски 1906 рр., виконані за проектом А. Захарієвича. Їх диференціацію за функційним призначенням забезпечуємо кольором використаного дерева та покриттям дашків, у районах забудови 1960-х–початку ХХІ ст. – використаними матеріалами, кольором та конструкцією. *Параметри* кіосків різного призначення у цих районах повинні бути *однаковими, об'ємно-просторове вирішення – максимально подібним*.

У районах забудови 1960–2000-х років з метою відродження традиції та для дисциплінування мешканців необхідно використовувати оригінальні *годинники* на спорудах, окремих опорах, тумбах, у фонтанах та ін., проєкційні годинники.

Вертикальна ієрархія засобів зовнішньої реклами, вказівників руху: нижній ярус – невисока реклама на низьких опорах, наступний – вказівники руху, наступний – дорожні знаки, верхній ярус – реклама на ліхтарях та опорах ліній електромереж.

Передбачена також диференціація в художньому оформленні засобів організації руху, рекламних носіїв та інформаційно-орієнтаційних елементів, а саме – у табличках з інформацією про фотогалерею чи приватного нотаріуса не вживати стилістику (форма, колір, розмір, стиль шрифту) знаків сервісу, передбачених у додатках до Правил дорожнього руху.

Урізноманітнення монотонних міських просторів. Колористично найбільш одноманітними є міські простори забудови 1960 рр.–початку ХХІ ст.

Бачимо кілька шляхів вирішення цієї проблеми: 1) *фарбування фасадів* споруд у різні, але спокійні, помірно насичені кольори, наближені до природних та *використання на непласких дахах кольорових покриттів* (однотонних та з орнаментами); 2) *використання лише на непласких дахах кольорових покриттів*, тоді як стіни будинків залишаться одного кольору. У перелічених варіантах об'єднувальним елементом є одноманітність об'ємно-просторового вирішення; 3) урізноманітнення середовища різнобарвними газонами, без втручання в колористику існуючих фасадів.

У зонах з колористичним перенасиченням міського простору варто використовувати однобарвні газони чи газони з використанням зелених рослин різних сортів.

Гуманізація міського середовища (забезпечення функційності та комфортності середовища).

- *обладнання міських просторів для людей з особливими потребами;*

- *підвищення екологічної безпеки середовища;*

• *збереження та збільшення позитивної енергетики міста* шляхом: влаштування зелених насаджень з хвойних дерев, облаштування водоспадів (місць, де вода розбивається на дрібні частки); уникання насадження тополь та осик (джерел негативного випромінювання) в місцях тривалого перебування людей; використання форм кола, овала, квадрата, невикористання «гострих» форм у планувальних схемах, об'ємно-просторових вирішеннях, формування дахів у формі купола, конуса, піраміди, дахів з мансардами [14];

- *мінімізація використання зовнішньої реклами;*

- *запровадження та підтримання комфортної для людини колористики;*

• *додавання до окремих просторів таких засобів, як жива музика, легкий запах (кави, шоколаду, кондитерських виробів, квітів).*

Візуальна організація існуючого та проєктованого транспортно-пішохідного руху на території міста.

Візуальне трасування магістралей та вулиць мощенням, ритмом та типом озеленення, кольором та конструкцією освітлювальних приладів (ліхтарі чи верхнє освітлення); використання

системи інформаційно-орієнтаційних елементів, засобів організації руху (стилістика пішохідних переходів, обмежувачів).

У випадках, коли рух організовано по кількох різних вулицях, що візуально прочитуються як одна (напр., частина вул. Б. Хмельницького – продовження вул. Проектована у Генплані) передбачено відзнакування історично складеного шляху полями з бруківки іншого типу чи кольору, або видом кущів чи дерев, а візуальне трасування шляху руху транспорту – рештою засобів облаштування міського простору.

Забезпечення достатньої інформативності середовища (існуючого та давнього потенційно існуючого) для мешканців та гостей міста.

Передбачено дотримання усталеної знакової системи країн Європи (або розроблення та запровадження такої знакової системи) у табличках в зонах охорони: •археологічного культурного шару (напис на червоному тлі – досвід кількох європейських країн); •пам'яток містобудування; •пам'яток ландшафтної архітектури та природоохоронних об'єктів (напис на зеленому тлі); •таблички на пам'ятках архітектури (напис на коричневому тлі); •зонах зі знищеними давніми спорудами, цвинтарями, парками, засипаними водоймищами, річками.

Альтернативні способи забезпечення комфортності просторів, що дадуть змогу уникнути використання в міському середовищі дисгармонійних та стилістично невідповідних елементів:

1) замість стаціонарного розміщення реклами в міському середовищі, особливо на рекламних конструкціях значних розмірів ефективнішим є розсилання та роздавання рекламних брошурок, розвішування невеликих рекламних оголошень в салонах маршруток;

2) замість реклами на високих стовпах біля споруди (напр., «Метро», «Арсен») ефективніші невеликі вказівники вздовж вулиці із позначенням напрямку шляху до споруди (напр., вказівники Volksbank на Цитаделі);

3) розміщення частини торговельних автоматів та низькотемпературних прилавоків в інтер'єрах закладів торгівлі, в історичному ареалі – максимальна стилістична відповідність розміщених ззовні торговельних автоматів та низькотемпературних прилавоків часу забудови;

5) облаштування у закладах громадського харчування громадських туалетів, окремих від туалетів для відвідувачів закладу та обладнання шляху до них системою вказівників.

У Концепції виконано **зонування території міста за стилістичними та часовими періодами, за цінністю міських просторів, за значущістю композиційних просторів, вулично-дорожньої мережі, за рівнем екологічної ситуації, за характером зелених насаджень та гідрооб'єктів, за функцією міських просторів, за об'ємно-просторовим вирішенням забудови, за віковими групами користувачів міських просторів, за часовими періодами використання міських просторів.** Для кожної із визначених зон викладено перелік елементів її облаштування, вимоги до їх стилістики, розміщення, архітектурно-композиційних вирішень, використаних матеріалів та конструкцій.

Досліджено топоніміку, образи, знаки міського середовища й приміської зони Львова.

Запропонована Концепція окреслює напрямки подальших наукових та проектних розробок. Для фахового виконання **детального проекту комплексного облаштування кожного міського простору** необхідно розробити такі **програми:**

– детальне розроблення символно-знакової системи (індексальні знаки, знаки-символи, іконічні знаки) елементів комплексного облаштування історично сформованих місцевостей Львова;

– формування символного образу транспортних вузлів при під'їздах до м. Львова (відображення концепту: Львів – місто торговельних шляхів, «вісім» променів Львова»);

– складання карти геопатогенних зон Львова (природних, техногенних, історично складених) та розроблення детальної системи заходів (символьно-знакової системи, технічних засобів) для нейтралізації цих впливів;

– складання точнішої астрологічної карти м. Львова та розроблення символно-знакової системи з метою пом'якшення негативних впливів планет та зірок на різні райони Львова;

– визначення переліку місць історично-легендарних подій, втрачених цінних споруд (особливо сакральних), місць масових поховань, пам'яток археології, водоймищ, інших елементів міських просторів для подальшого їх відзнакування;

– детальний аналіз панорами міста, вичерпне визначення точок видових розкриттів панорами міста та зон, що формують та безпосередньо впливають на панораму міста з подальшим створенням

системи висотних орієнтирів у нових районах м. Львова та формулювання принципів забудовування локалізованих зон;

– детальне дослідження годонімів, агоронімів з метою обґрунтованого найменування новоутворених вулиць та площ, передбачених у Генплані та перейменування існуючих вулиць;

– детальне дослідження топонімів, у т.ч. власних назв будинків, аптек, заїздів та ін. з метою обґрунтованого формування назв житлових комплексів, громадських та обслуговувальних об'єктів;

– детальне дослідження нашарувань топонімів для виявлення мови даного територіально-просторового елементу: міфологічна, релігійна, легендарна, історична, екзотична і відповідно відновлення втраченого «Genius loci»;

– визначення втрачених різновидів елементів облаштування міських просторів для їх подальшого відтворення, напр., пасажів, афішних тумб;

– детальне розроблення концепту «Львів – «без чого немає», а саме *підконцептів*:

– «Давній поліетнічний Львів»; «Львів патріотичний»; «Львів – місто діючих вуличних театрів»; «Львів і книга»; «Львів і кава» (кав'ярні і шахи); «Львів – місто сплячих левів»; «Львів – місто, де оживають легенди»; «Місто із загадками і несподіваними ракурсами»; «Львів – місто на воді, місто джерел»; «Львів – місто на торговельних шляхах»; «Львівські роди»; «Львів – місто хлібного дива».

Висновки

Розроблена Концепція спрямована не лише на формування візуально привабливого середовища, а й на облаштування справді комфортного, духовно багатого та «рідного» для львів'ян середовища.

Принципи та підходи, запропоновані в ній, можуть бути використані для комплексного облаштування будь-якого міста з історичним ареалом, композиційна схема – для облаштування будь-якого міста з приєднаними територіями сусідніх сіл. Однак вважаємо, що кожне місто України заслуговує на свою неповторну Концепцію облаштування.

1. Стан організації зовнішнього художнього освітлення фасадів будинків і споруд у м. Києві // Офіційний веб-портал Київської міської влади. 2. Комплексна програма розміщення зовнішньої реклами в м. Суми // Офіційний сайт Сумської міської ради. – 2008. – <http://meria.sumy.ua/>. 3. Концепція міського дизайну «міське середовище» від 14.12.06р. № 733 (м. Одеса) // Офіційний сайт міста Одеса. – 2008. <http://www.odessa.ua/>. 4. Правила розміщення малих архітектурних форм для здійснення підприємницької діяльності у м. Львові і порядок надання дозволів на розміщення об'єктів торгівлі, ресторанного господарства та сфери послуг у малих архітектурних формах // Громадський портал міста: Веб-сторінка – Львів, 2008. – <http://www.gromada.lviv.ua/>. 5. Концепція розміщення та розвитку зовнішньої реклами у м. Львові // Офіційний портал Львівської міської ради: Веб-сторінка. – Львів, 2008. – <http://www8.city-dm.lviv.ua/>. 6. Присяжний К. В., Базилевич В.В. Освітлення, опалення історичного міста (Львів XIV-XIXст.) // Проблеми збереження і використання культурної спадщини в Україні: Матеріали Всеукр. наук.-практ. конференції (на базі Державного історико-архітектурного заповідника м. Святогірськ Донецької обл.). – Слов'янськ: Печатний двор, 2005. – С.119–129. 7. Бичковська Л. С., Скуміна Л. В. Малі архітектурні форми та декоративне освітлення в зовнішньому благоустрої міста // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. – Вип. 3 (39), част. 2. – 2007. – С. 145–151. 8. Рочняк Ю. А. Візуальна реклама і міське середовище // Вісник Нац. ун-ту "Львівська політехніка" "Архітектура". – 2002. – № 439. – С.102–104. 9. Нагорный П. А. Дизайн архитектурной среды исторических кварталов города (на примере г. Харькова): Дис. ...канд. арх. // ХДТУБА, Харьков, 2004. 10. Czerner O. Lwów na dawnej rusinie i planie. – Wrocław, Warszawa, Kraków: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1997. 11. Урбаністичні образи. Онлайн база даних давніх зображень міст // Веб-сайт центру міської історії Центрально-східної Європи. – 2008. – <http://www.lvivcenter.org/>. 12. Клепарів // Вікіпедія: Веб-сторінка. – Львів, 2008. – <http://uk.wikipedia.org/>. 13. Болюк О. Зодіакальний поділ мундіальної карти Львова // Веб-сторінка. – Львів, 2008. – <http://www.helios.lviv.ua/>. 14. Малиновський Г.Т., Мовчун Н.В. Випромінювання землі, психічна енергія і здоров'я людини: як вибрати місце для житла, роботи і відпочинку. Форма та інтер'єр житла. – К.: Логос, 2002.